

למטה! ?

ומתרצינן: **אמר רבא בר שילא: לא על חצי המזבח היזה, אלא אנגילוייה של מזבח,** דהיינו גגו. וכונת הכתוב לומר, כי אחר שהיה מטהרו מהדשן שעליו ומגלה את גגו, היה מזה מן הדם שם. ולכך הוא קרוי "טהרו", על שם שמטהרו ומיפהו, וכמו **דכתיב בפסוק "וכעצם השמים לטהרו"** [שמות כד].

וממשיכה הגמרא ומקשה: **והא איכא שירים של הדם, שעיקר מתנותיו ניתנים למעלה,** ושיריו נשפכים ליסוד המזבח, ונמצא חצי דמים למעלה, וחציין למטה! ?

ומתרצינן: נתנית **שירים לא מעכבי** את הכפרה. ומה שאמרנו שלא מצינו דמים הניתנים חציין למעלה וחציין למטה הוא

ומבאר הגמרא: **מאי כמצליף? מחוי רב יהודה והראה בידו, כמנגדנא.** אדם המכה ארבעים מלקות ברצועה, שמתחיל להלקות על כתפי האדם, בגובהו, וממשיך ומלקהו ברצועה כלפי מטה, זו למטה מזו.

ומקשינן: ועדיין מצינו דמים שחציין למעלה וחציין למטה, שהרי שנינו במשנה שם: **הזה על טהרו של מזבח הפנימי שבע פעמים.**

מאי לאו, שהזה על קיר מזבח הזהב **אפליגה דמזבחה,** כנגד חצי גובהו. שהרי כך מתפרשת תיבת "טהרו", **כדאמרי אינשי "טהר טיהרא,** והוי פלגא דיומא". דהיינו צהריים, שהוא חצי היום. ואף טהרו של מזבח היינו חצי המזבח. והרי כאשר הוא נותן את הדם בחציו של מזבח, אי אפשר לצמצם שלא יהיו מקצת הדמים למעלה ומקצתם למטה, הרי מצינו דמים שחציין למעלה וחציין

טהרו של מזבח הינן שתי כפרות, ואינם צריכות להיעשות מדמו של אותו פר, ומשום כך, לא יכל רש"י לפרש כאן את קושית הגמרא בזה שמחמת הדם של הקרנות יחשב חצי דם למעלה וחציו למטה, שהרי שתי כפרות הן, ולכך פירש שכהזאת טהרו של מזבח עצמה, נמצא חצי דם למעלה וחציו למטה.

אולם דעת התוס' [מב א ד"ה כגון], שאין ליתן את מתנות הקרנות ואת מתנות טהרו של מזבח משני פרים, ואם נשפך הדם באמצע, ושחט פר אחר, יש לו להתחיל שוב ממתן הקרנות, והיינו ששתי נתינות אלו הינן כפרה אחת, וכיון שכן, היטב פירשו את קושיית הגמרא, כיון שנותן מקצת דם זה על הקרנות ומקצתו על טהרו, הרי שחצי הדם למעלה וחציו למטה.

אלא שהתקשה לשיטת התוס', במה שתירצה

9. כן פירש רש"י. אולם התוס' [עמוד א ד"ה מאי לאו] פירשו, כיון שבתחילה נתן את הדם על קרנות המזבח, ולאחר מכן מזה את שבע ההזאות על חציו של מזבח, נמצא הדם, חציו למעלה וחציו למטה. וכן פירש השיטה **מקובצת,** והקשה על פירוש רש"י, מה בכך שאי אפשר לצמצם, מכל מקום, כיון שאינו מכויין ליתן חציו למעלה וחציו למטה, היינו כמנגדנא שאינו מכויין ליתן את זה למעלה ואת זה למטה, וכפי שתירצה הגמרא לגבי הזאות שעל הכפרת! ?

וביסוד מחלוקת רש"י ותוס', ביאר בכתבי הגרי"ז, שהיא תלויה במחלוקתם לקמן [מב ב], דעת רש"י [בשיטת רבי מאיר שם], שאם נשפך דם הפר, לאחר שנתן ממנו על הקרנות, יכול להביא פר אחר בשביל להזות מדמו על טהרו של מזבח, משום שנתינה על הקרנות והזאה על

זמן שלא נתן שתי מתנות בחטאת, לא הותרו האימורים והבשר. וכמו כן **מפגלות** שתי המתנות שבחטאת את הזבח. דהיינו, רק אם חישוב מחשבת פיגול בעת נתנת שתייהן מתפגל הקרבן, אבל אם חישוב את מחשבת הפיגול רק באחת מהן, ובשניה שתק ולא חישוב, לא התפגל הקרבן, כיון ש"אין מפגלין בחצי מתיר", ונתנת שתי המתנות יחד הן ה"מתיר", ואילו נתנה אחת היא רק "חצי מתיר".¹¹

ואילו **בית הלל אומרים**: מתנה אחת שבחטאת ומתנה אחת שבכל הזבחים, הרי זו מתירה את אימורי הזבח ובשרו, ומפגלת אם חישוב מחשבת פיגול בעת נתיתה.

מתקיף לה רב **אושעיא** לדברי רבי אליעזר בן יעקב: **אם כן**, כדכריך, שלדעת בית שמאי לא נעשה הזבח פיגול אלא אם כן חישוב בעת נתנת שתי המתנות, ולדעת בית הלל פיגול אף אם חישוב באחת ליתנייה למחלוקת

בנתנת דמים המעכבת את הכפרה.¹⁰

ומקשינן: **והאיכא שירים** של דמים הפנימים, שעיקר מתנותיהם ניתנות בקרנות מזבח הפנימי למעלה, ושייריהם נשפכים ליסוד מזבח החיצון למטה, **דאיכא למאן דאמר לקמן בפרק איזהו מקומן** [נב א] דשפיתם ליסוד מעכבי?!

ומתריצין: **בחד מקום בלבד**, דהיינו במזבח אחד, **קאמרינן** שלא מצינו דמים חציין למעלה וחציין למטה, ואילו שיירי דמים הפנימיים אינם ניתנים על מזבח הפנימי אלא נשפכים ליסוד מזבח החיצון.

תניא: רבי אליעזר בן יעקב אומר לגבי פלוגתת בית שמאי ובית הלל: **בית שמאי אומרים, שתי מתנות שניתנות על קרנות המזבח בקרבן חטאת, ומתנה אחת שניתנת בכל הזבחים**, הרי אלו מתירות את אימורי הזבח להקטרה, ואת הבשר באכילה. אך כל

הגמרא שהזאת טהרו של מזבח היתה על גגו של מזבח, ומה בכך, מכל מקום יש כאן נתנת דם כפרה אחת בשני מקומות, והרי זה כנתנת חציו למעלה וחציו למטה?!

10. הקשה בכתבי הגר"ז, הגמרא ביומא [טו א], הקשתה קושיא זו לגבי שלוש מתנות שבעולת התמיד, ותירצה, לא מצינו דמים חציין למעלה וחציין למטה, הרי שדין זה אמור אף לגבי מתנות שאינן מעכבות?!

ותירץ, שעיקר הטעם בזה ששייריים אינם מעכבים, אינו במה שאינם מעכבים את הכפרה, אלא שמשום שאינם מעכבים, הרי שאין שם זריקה על שפיתם, ומה שאין כן שלוש מתנות, שאף על פי שאינן מעכבות. אבל מכל מקום יש

שם זריקה על נתינתן.

11. כן פירש רש"י את טעמם של בית שמאי. והקשו התוס', מנין לרש"י דבר זה, שמא סוברים בית שמאי מפגלים בחצי מתיר, ושתי מתנות מפגלות היינו שאחת משתייהן מפגלת, ומה שאין כן לדעת בית הלל שרק הראשונה מפגלת, ואם נאמר כן, הרי תתייבש קושיית הגמרא לקמן, מדוע לא נכללה מחלוקת זו בין אלו המחלוקות אשר דעת בית שמאי בהן היא לקולא, כיון שאף בזאת פעמים שבית שמאי לחומרא, באופן שנתן מתנה ראשונה כתיקנה, ושניה במחשבת פיגול, שלבית הלל לא פיגול, ולבית שמאי פיגול?! ותירצו, שמדברי בית הלל שאמרו שמתנה ראשונה מפגלת, משמע שלבית שמאי אין היא מפגלת. עוד תירצו, שמשמע

הכשירו, דהו להו בית שמאי לחומרא בדין זה. אלא שמכאן למדנו שלשיטת בית שמאי אין מתנה אחת מפגלת, ולגבי זאת אכן בית שמאי הם המקילים.

אמר רבי יוחנן: שלש מתנות הדם שבחטאות,¹² אף על פי שהן אינן מעכבות את הכפרה, ואין נתינתם חשובה כמו הנתינה הראשונה המכפרת, מכל מקום, אם לא נתנו את שלשת המתנות עד שקיעת החמה, נפסל הדם בשקיעת החמה, על אף שכבר נתן ממנו מתנה אחת, ואינו יכול להמשיך ולתת את שאר המתנות. ומשום כך¹³ **אינן באות**

זו גבי קולי בית שמאי וחומרי בית הלל, שנסדרו במסכת עדיות. שהרי בית שמאי מקילים כאן, באומרם שמחשבת פיגול בעת הנתינה של מתנה אחת בלבד אינה מפגלת, ולבית הלל היא כן מפגלת!?

ומתצינן: **אמר ליה רבא לרב אושעיא: כי איתשיל,** כאשר נשאלה משנה זו בבית המדרש [במסכת עדיות], רק לענין התירא של האימורים והבשר **איתשיל,** ולא לענין מחשבת פיגול במתנה אחת. לפי שעמד השואל ושאל: נתן מתנה אחת, ונשפך הדם, האם הותרו האימורים והבשר, או לא הותרו? ועמדו בית שמאי ופסלו, ובית הלל

הדין למתנות הדם שבעולה, ולא נקטה הגמרא חטאת, אלא משום שרצה להשמיענו דין זה שבאות לאחר מיתה, שהוא חידוש רק בחטאת, שדינה שאם מתו בעליה, אין זורקים את דמה, וחדש, ששלוש מתנות אחרונות ניתנות אף לאחר מיתת הבעלים.

13. כן פירש רש"י, שכיון שנפסל הדם בשקיעת החמה, לא ניתן לזרוקו לכתחילה בלילה [ומקור פסול זה נלמד מהפסוק "ביום הקריבו את זבחו" ביום שאתה זובח אתה מקריב].

ובחידושי הגר"ז הביא שאפשר לפרש טעם אחר, כיון ששלוש מתנות יש "שם זריקה" בנתינתן, לכן צריך שיעשו ביום דווקא, כדין כל עבודות הזבח שנעשות ביום, וכפי שלמדנו מהפסוק "ביום צוותו את בני ישראל להקריב את קרבניהם".

והקשה לטעם שכתב רש"י, שהרי נמצא שיש פסול בגוף הדם, ואם כן, מדוע נאמר דין זה שאין ליתן בלילה רק לגבי שלש מתנות, הלא אף לשפוך את שיירי הדם אינו יכול, כיון שנפסל הדם בשקיעת החמה!?

וכתב, שדין זה שכתב רש"י שנפסל הדם

שדין שתי המתנות לענין פיגול, הנו כדין לענין החר הבשר, שאינו ניתן אלא על ידי שתיהן.

אולם, הביאו את דברי ה"ר יצחק שמצא בברייתא, שכתוב בה, דבר זה הנו מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל וכו' כיצד, נתן אחת במחשבת חוץ לזמנו, ונשפך הדם, לדעת בית שמאי פסול ואין בו כרת, ולדעת בית הלל פיגול ויש בו כרת, ומשמע, דווקא משום שנשפך הדם ולא קרב המתיר כמצוותו, משום כך סוברים בית שמאי שלא נעשה פפיגול. אבל אם לא נשפך הדם, ונתן מתנה שניה כתיקנה, הרי זה פיגול אף לדעת בית שמאי, כי מפגלין אף במתנה ראשונה לבדה, ולא כפירוש רש"י. אולם יתכן, כי מה שאמרה הברייתא "נשפך הדם", היינו להשמיע דעת בית הלל, שנעשה פיגול אף באופן זה. אבל לדעת בית שמאי, הוא הדין גם אם לא נשפך הדם, לא נעשה הזבח פיגול על ידי מחשבה בנתינה ראשונה לבדה, ומכל מקום, באופן זה שכתבה הברייתא, הרי שדעת בית שמאי היא הדעה המקילה, ומשום כך הוקשה לגמרא מדוע לא נכללה בין יתר מחלוקות אלו.

12. כתב הקרן אורה וכן הוא בזבח תודה, הוא

על המזבח בלילה,¹⁴ ובאות לאחר מיתה של בעלי הקרבן. שאם נתן מתנה ראשונה,

ולאחריה מת הבעלים, נתכפר כבר בראשונה, ואין עוד על הדם שם "חטאת

משום שנאמר "ולנסכיכם ולשלמיכם" – מה שלמים ביום אך נסכים ביום. והיינו, שנסכים הקרבים עם הזבח דינם הוא כזבח עצמו. ולדברי השאגת אריה, הסובר שבזבח עצמו אין פסול לילה אלא על עבודה המעכבת את הכפרה, ושאר עבודות כשרות, אם כן מדוע יפסלו הנסכים בלילה, לא יהיה דינם אלא כזבח עצמו, וכיון שאין הקרבת הנסכים מעכבת את הכפרה אלא שיש עליהם מצוות הקרבה כמו שלש מתנות הדם שיש עליהן מצוות זריקה, הרי שאין להם להיפסל בלילה, כשם שהשלש מתנות לא נפסלו בו!?

וכתב לבאר, שסובר רש"י, שפסול עבודת לילה הנלמד מ"ביום צוותו" לא נאמר אלא על תחילת עבודה. אבל עבודה שהתחילה ביום, כשרה לגומרה אף בלילה, ואם כן שלוש מתנות שבחטאת, כיון שנתניתן הינה גמר מעשה הזריקה של כל הארבע מתנות, שנתנית כולן עבודה אחת היא, הרי שאין לפסול נתינתן בלילה אחר שכבר נתן מתנה ראשונה ביום, ולכן פירש רש"י שהפסול הוא משום שנפסל הדם בשקיעת החמה, שמשום כך יש לפסול זריקתו בלילה, מחמת פסול הגוף שחל בדם, אשר לכתחילה אין להעלות קרבנות פסולים על המזבח.

14. כתב הקרן אורה, כיון שבשקיעת החמה נפסל הדם, הרי שלא רק שלש המתנות נפסלו מזריקה, אלא אף השיריים אינם נשפכים ליסוד, אלא ישפכו לאמה, וכן כתב החזון איש שכל דם נפסל בשקיעת החמה והוא הדין לשיריים.

אולם הזבח תודה כתב, שדין זה אמור רק לענין שלוש מתנות, כיון שיש "שם זריקה" על נתינתן, אין ליתנם בלילה. אבל שפיכת שיריים,

בשקיעת החמה, ואשר נלמד מהפסוק "ביום הקריבו את זבחו", ביום שאתה זוכה אתה מקריב, אינו רק פסול ב"מעשה הזריקה", שצריך לזרוק הדם ביום הזביחה ולא לאחריו, אלא חל פסול בגוף הדם. אמנם, אין פסול זה בא מחמת הלילה הפוסל בו ככל פסולי לינה, אלא ענינו הוא במה שצריך הדם להיקרב ביום שחיתת הזבח, ומששקעה החמה כבר אין הוא "יום הזבח", ומחמת כן חל בדם פסול לענין הקרבה [ואף אם היתה אפשרות שיעבור יום הזבח ללא שיבוא לילה, גם היה חל בו פסול הקרבה, כיון שאינו ביום זבחו]. ולפי זה יש לומר, שדווקא לענין שלש מתנות, שהן בכלל זריקה, חל פסול זה, כי מאחר וצריך הקרבה ביום הזבח, והעדר דבר זה גורמת פסול בגוף הדם לענין הקרבה, שוב אי אפשר ליתן שלש מתנות אלו, היות שהן בכלל הקרבה. אך לענין שפיכת השיריים, שאינה מעשה הקרבה, כלפיה לא חל שום פסול בגוף הדם, שהרי כל חלות הפסול הינה רק כלפי "הקרבת הדם" משום שאינו ב"יום זבחו".

אולם הקשה, מדוע לא פירש רש"י שהטעם במה שאין ליתן בלילה הוא משום דין הקרבת יום, הנלמד מהפסוק "ביום צוותו"?

ובשאגת אריה [סימן יז] מבואר, שדין הקרבת יום לא נאמר אלא לגבי מתנה ראשונה המעכבת את הכפרה שאינה נקרבת בלילה. אבל שאר מתנות שאינן מעכבות את הכפרה, דינן כהקטרת פדרים ואימורים הכשרה כל הלילה, ולכן נאמר דין "ביום הקריבו", ללמד שמשקיעת החמה חל פסול בגוף הדם, ואין לזרוקו כלל בלילה.

אולם הקשה הקהלות יעקב [סימן כט] מדברי הגמרא בתמורה [יד ב], האומרת שמנחת נסכים הבאה עם הזבח פסולה להקרב בלילה,

גמורה", ואין היא נפסלת משום חטאת שמתו בעליה. ¹⁵ והמעלה מהן ¹⁶ בחוץ לעזרה חייב.

אמר רב פפא: שלש מתנות אחרונות הללו, יש מהן דברים שבהלכות דמים דינן כתחלתן, כתחילת מתן הדמים, בנתינה הראשונה. ויש מהן דברים שהן כסופן, שבדברים הללו יש להן תורת "שירי הדם":

ובתחילה אומר רב פפא מהם הדברים שדינם כתחילת מתן הדמים:

א. הזורק אותן בחוץ חייב, כיון שראויים להינתן בפנים בתורת זריקה גמורה.

ב. ואסור ליתנן בלילה, כיון שנפסלו מזריקה

בשקיעת החמה.

ג. וחייבים עליהן משום זרות, שאם זרקן ¹⁷ זר בפנים חייב מיתה.

ד. וטעונות כלי שרת.

ה. ונתינתן היא על הקרן.

ו. וצריך ליתנם על קרנות המזבח כאצבע.

ז. ואם ניתז מהדם על הבגד לאחר נתינת מתנה ראשונה, הרי הוא טעון כיבוס, כאילו ניתז קודם לכן. אך אם ניתז מן הדם על הבגד לאחר שכבר ניתנו כל מתנות הדם, אין הבגד טעון כיבוס, כי למדנו דבר זה מהפסוק "אשר יזה עליה", פרט לזה שכבר

גמורה, כיון שכבר נתרצה במתנה ראשונה, ואין כאן עוד מתן דם בעלים.

16. בחדושי רבנו חיים הלוי [מעשה הקרבנות יט יג] כתב, דין זה אמור רק באופן שקיבל את הדם בשתי כוסות, ונתן מתנה ראשונה מאחת מהן, כיון שאין כאן מעשה זריקה כלפי הדם שבכוס השניה, הרי שלא חל עליו דין שיריים, וכיון שהוא ראוי לזריקה בפנים, חייב על זריקתו בחוץ. אבל אם קיבל את הדם בכוס אחת, ונתן ממנה מתנה ראשונה, הרי שחל על יתר הדם דין שיריים, וחלות זו מפקיעה ממנו חיוב משום זריקת חוץ.

17. כתב החזון איש, הוא הדין שפיכת שיריים שאינה נעשית על ידי זר, וכן דין כלי שרת אמור אף כלפי שפיכת שיריים, ובזה מיישב, שמה שנקטה הגמרא שלש מתנות לגבי פסול לילה, לאו דווקא, והוא הדין לגבי שפיכת שיריים שפסולים בזה.

שאינ עליה שם זריקה, נעשית אף בלילה. וכן נקט לגבי דין המעלה מהן בחוץ חייב. וכן כתב בכתבי הגרי"ז שאף על פי שחל פסול בגוף הדם, מכל מקום אין הוא חל אלא לענין הקרבה, ולא לענין שפיכת שיריים, שאינה הקרבה, יעויין בדבריו שהובאו לעיל. וכעין זה כתב האבן האזל [מעשה הקרבנות ד א].

15. כן ביאר רש"י, שמחמת שאין על הדם שם חטאת גמורה, אין היא נפסלת משום חטאת שמתו בעליה. וכתב בכתבי הגרי"ז, לכאורה משמע מדברי רש"י, שפסול חטאת שמתו בעליה אין ענינו מחמת העדר ריצוי הדם שנפסל הדם מלרצות על הבעלים שמתו, שאם כך היה, לא היה לו להיפסל אחר שכבר נרצה ונתכפר במתנה ראשונה. אלא כל שיש שם חטאת, היה הדם נפסל, אף על פי שכבר ריצה. וכן מבואר בזה, שפסול חטאת שמתו בעליה חל על הדם בפני עצמו, אף על פי שהקרבתו כשר.

ובטעם הדבר שלא חל כאן פסול חטאת שמתו בעליה, ביאר, שאין על הקרבן שם חטאת

הזוה.

ג. ולא מפגלא את הזבח. שאם נתן את נתינה הראשונה כתיקונה, ולאחר מכן חישוב מחשבת פיגול בעת נתינת שלש האחרות, לא מתפגל הזבח.

ד. ולא עיילא לגוואי. אין להם תורת פסול בכניסה לפנים ההיכל, שאם נתן מתנה אחת במקומה ואחר כך הכניס את יתר הדם לפנים, אין הדם נפסל משום חטאת שנכנס דמה לפנים, כי בדין זה נאמר "וכל חטאת אשר יובא את דמה לכפר בקודש"²⁰ ולמדנו מכאן שלא דיבר הכתוב אלא בדם הראוי לכפרה, יצא דם זה שאינו ראוי לכפרה, כי כבר התכפרו הבעלים בנתינה הראשונה.

ובכל אלו הדינים, הרי דין הדמים הללו הוא כסופן, כשיריים של הדם.

אמר רב פפא: מנא אמינא לה, מנין למדתי לומר זאת, שאפילו לאחר מתנה ראשונה, אם ניתז מדם החטאת על הבגד, הרי הוא

ח. וכן יש בהן דין "שיריים". שאם קיבל דם החטאת בארבע כוסות במקום כוס אחת, ונתן מתנה אחת מכל כוס, הרי אף הדמים משלוש הכוסות¹⁸ שניתנו לאחר מתנה ראשונה, חל עליהם דין שירי הדם, ושופכן אל יסוד המזבח.

בכל אלו הפרטים דין הדמים של שלשת המתנות האחרונות, הוא כתחלתן של המתנות. דהיינו כדין המתנה הראשונה.

אך מאידך, יש דברים שדינם כסופן —

א. הן באות גם לאחר מיתה של בעל הקרבן, ואין להם את הדין של דם חטאת שמתו בעליה.

ב. ולא שריא, לא מתירה זריקתן את הבשר והאימורים, לפי שכבר הותרו במתנה ראשונה.¹⁹

הדין באופן שזריקה ראשונה לא התירה את הבשר באכילה, וכגון שזרקה שלא במקומה, שאף על פי שמכפרת, אינה מתירה את הבשר באכילה, האם באופן זה יותר הבשר על ידי זריקה שניה במקומה, וכתב בשם הגר"ח, שבזריקה שלא במקומה, אין דין חילוק מתנות כלל, כיון שהיא זריקה מחודשת, ואם כן, לא יותר הבשר על ידי זריקה שניה.

20. הקשה בכתבי הגרי"ז, כיון שפסול חטאת שנכנס דמה לפנים, אינו פסול בדם הנכנס, אלא שמחמת כן נפסל כל הקרבן, ואף מה שלא נכנס פסול, אם כן, מדוע הוצרך רש"י לפרש כאן הטעם משום דרשה זו, בלאו הכי אין לקרבן להיפסל אחר שכבר נתכפר במתנה ראשונה! ?

וכתב, שאולי נקט רש"י כן לשיטת רבי יוסי

18. כתב המקדש דוד [כג ד ד"ה תו], דין זה אמור רק בחטאת חיצונה שמתכפרת במתנה הראשונה ואחר כך יש מצווה ליתן עוד שלוש מתנות, אשר בזה יש לומר, שכל מתנה ומתנה הרי היא מצווה בפני עצמה, ומשום כך, כל מתנה שנותן מכל כוס וכוס, חשובה ליתן דין שיריים על הנותר בה. אבל בחטאות הפנימיות, שכל ההזאות בהן מעכבות, הרי כל המתנות יחד חשובות כמו מתנה ראשונה של חטאת חיצונה, שאין מקצת הזאות עושה דין שיריים, ולכך גם אם קיבל בשלש כוסות, לא נעשה שיריים אלא בגמר מתנה אחרונה, ובה יתכן שבאנו למחלוקת רבי ורבי אלעזר ברבי שמעון אם נתינה מכוס אחד עושה שיריים על יתר הכוסות.

19. כן פירש רש"י. ובכתבי הגרי"ז חקר, מה

טעון כיבוס! ?²¹

דתנן [לקמן צג א]: ניתז דם מן הצואר של בהמת החטאת על הבגד, אינו טעון כיבוס, כי למדנו מהפסוק "אשר יזה" [ויקרא ז] שרק דם הראוי להזאה טעון כיבוס, יצא דם הניתז מן הצואר, שאינו ראוי להזאה, כיון שלא נתקבל בכלי שרת.

וכן אם ניתז על הבגד דם מן הקרן, לאחר שכבר ניתן הדם בקרן המזובח, ומן היסוד, שלאחר שנשפכו השירים ליסוד ניתז מן הדם הזה על הבגד, אינו טעון כיבוס. ואף זה נלמד מ"אשר יזה",²² פרט לזה שכבר הוזה.

ומדייק רב פפא: דווקא אם כבר ניתז מהדם שאינו ראוי להינתן על הקרן, אז הוא אינו הוא טעון כיבוס. הא אם ניתז מן הדם הראוי לקרן, טעון כיבוס! והרי אף הדם העומד לשלש מתנות אלו ראוי הוא להינתן על הקרן, ולכך אם ניתז ממנו, טעון כיבוס.

ומקשה הגמרא לרב פפא: וליטעמיך, שדייקת "הא מן הראוי לקרן, טעון כיבוס", הרי נאמר במשנה גם שאם ניתז מן היסוד, אינו טעון כיבוס, ואם כך, האם גם תדייק, לשיטתך, הא אם ניתז מן הדם הראוי ליסוד,

דהיינו שיירי הדם לאחר נתינת כל מתנותיו, טעון כיבוס! והרי "אשר יזה" כתיב בפסוק, ודרשנו ממנו: פרט לזה שכבר הוזה?

ומסיימת הגמרא את הקושיה, ואומרת: אין רב פפא יכול ללמוד טעמו ממשנה זו, כי בהכרח, יש לומר, הא מני? משנה זו מי הוא התנא ששנה אותה? רבי נחמיה, שהוא התנא היחיד הסובר שאפילו הדמים הנותרים כשיריים נוהגים בהם דיני הדם של קרבן חטאת.

דתנן: רבי נחמיה אומר: שירי הדם, אפילו של חטאות החיצוניות, שהקריבן בחוץ חייב. והיינו משום שלדעת רבי נחמיה, דין דם חטאת עליהם. ולשיטתו, הוא הדין אם ניתז מהשירים על הבגד, הרי הוא טעון כיבוס.

ואם כן, נדחתה ראייתו של רב פפא,²³ שהרי אנו איננו סוברים כרבי נחמיה.

אך דוחה הגמרא, וטוענת: אימר דשמעת ליה לרבי נחמיה שמחשיב את השירים לדם חטאת, דווקא לענין העלאה בחוץ, ורק משום כך חייב, מידי דהוי אאיברים ופדרים, שחייב עליהם אם העלם בחוץ כיון שראויים להיקרב בפנים, והוא הדין לגבי שיירי הדם,

נחשב דם שכבר הוזה, ואין טעון כיבוס.

22. כן פירש רש"י, וכן מפורש בגמרא לקמן [צג א] שדין זה נלמד מדרשת "אשר יזה". והקשה בכתבי הגר"ז, כיון שכבר נזרק הדם ונעשית מצותו, הרי הוא חולין גמור, ופשוט שאין הוא טעון כיבוס, ומדוע הוצרכנו למעטו מדרשה זו?

23. כן פירש רש"י, שהעמדת המשנה כרבי

הגלילי, הסובר שפטול חטאת שנכנס דמה חל רק על הדם הנכנס. והיינו, שענינו הוא משום פטול החל בדם, ואלמלא דרשה זו של "לכפר בקודש", הרי אפילו אחר שנתכפר הזבח יתכן לחול פטול על דם שלש המתנות.

21. כתב הקרן אורה, לא הוצרך רב פפא להביא ראיה על כל דינים אלו, אלא על כיבוס בלבד, כי היה מקום לומר כיון שכבר נגמרה הכפרה,